

УДК 657:336.74

JEL E40, G23, H26, K34, M41, O33

DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8273/2026-13-30>**Чижиков В.В.**керуючий партнер,
ТОВ «А1 Консалтинг»;

аспірант,

Державний податковий університет

ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-3968-0991>**Volodymyr Chyzykov**

LLC “A1 Consulting”;

State Tax University

КЛАСИФІКАЦІЯ КРИПТОАКТИВІВ ТА ОПЕРАЦІЙ З НИМИ: ПОБУДОВА МАТРИЦІ ВІДПОВІДНОСТІ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ПОДАТКОВОГО АНАЛІЗУ

CLASSIFICATION OF CRYPTO-ASSETS AND RELATED TRANSACTIONS: BUILDING A COMPLIANCE MATRIX AS A TAX ANALYSIS TOOL

Анотація. Розвиток ринку цифрових активів потребує системних інструментів для аналізу податкових наслідків операцій з криптоактивами. Метою статті є розробка комплексної класифікації криптоактивів та операцій з ними на основі міжнародних регуляторних рамок (MiCA, FATF, CARF, IMF, IFRS, ООН) та побудова концепції матриці відповідності як аналітичного інструменту податкового аналізу. Дослідження базується на порівняльному аналізі міжнародних регуляторних документів, структурній систематизації та матричному моделюванні. Запропоновано багаторівневу класифікацію, що включає сім категорій криптоактивів та одинадцять груп операцій. На перетині відповідних категорій побудовано матрицю відповідності, яка дозволяє ідентифікувати операційний профіль кожного виду криптоактиву та виявити зони регуляторної невизначеності. Матриця є відправною точкою для побудови податкової матриці з конкретними режимами оподаткування.

Ключові слова: криптоактиви, матриця відповідності, оподаткування, MiCA, CARF, FATF, DeFi, NFT.

Abstract. Introduction. The rapid proliferation of blockchain-based financial instruments has outpaced the capacity of existing tax frameworks to classify and assess the diverse universe of crypto-assets and associated transactions. While international bodies such as the OECD, FATF, and the European Union have each proposed regulatory taxonomies, no unified analytical structure exists that systematically maps asset types to transaction types for tax purposes. This gap hinders consistent policy design and creates opportunities for regulatory arbitrage across jurisdictions. **Purpose.** This paper aims to develop a multi-level classification of crypto-assets and a comprehensive taxonomy of crypto-asset transactions grounded in international regulatory standards, and to introduce the concept of a compliance matrix that cross-references these two dimensions as a structured tool for tax analysis. **Methods.** The study employs comparative regulatory analysis across six major international frameworks (MiCA, FATF, CARF, IMF, IFRS, UN Toolkit), structural systematization based on economic function, ownership rights, value derivation, and regulatory status, and matrix modelling to produce the asset–transaction intersection. **Results.** The research yields a seven-category asset taxonomy encompassing over thirty subcategories and an eleven-group transaction classification covering more than fifty distinct operation types. Their intersection generates over 1 500 asset–transaction cells, each assigned a ternary applicability value. Analysis of the matrix reveals that native cryptocurrencies exhibit the broadest operational profile, whereas CBDCs and Soulbound Tokens occupy narrow functional niches. A substantial proportion of conditionally applicable cells highlights persistent regulatory uncertainty, particularly in DeFi lending, yield farming, and NFT royalties. **Conclusion.** The compliance matrix constitutes the minimum viable structure required for systematic tax assessment of digital assets. It shifts the analytical paradigm from ad hoc evaluation of individual transactions toward a comprehensive tax map of the crypto-asset market. The matrix is designed as a stepping stone toward a full tax matrix in which each cell receives a jurisdiction-specific tax treatment across VAT, corporate income tax, personal income tax, and CARF reporting obligations. The author proposes that a staged approach – from classification to compliance matrix to tax matrix – offers the most methodologically sound path toward a coherent international tax policy for digital assets.

Keywords: crypto-assets, compliance matrix, taxation, MiCA, CARF, FATF, DeFi, NFT.

Постановка проблеми. У попередньому дослідженні автора [1] ринок цифрових активів було визначено як економічну екосистему, що складається з трьох взаємопов'язаних компонентів: учасників, типів цифрових активів та транзакцій, що їх пов'язують. Було встановлено, що кожен компонент створює потенційно оподатковувані події, які не охоплюються тривіальними методами оподаткування. Однак для переходу від концептуального визначення ринку до предмет-

ного податкового аналізу необхідний формалізований інструмент, що дозволяє систематично зіставити різноманітність криптоактивів з різноманітністю операцій з ними. Складність полягає в тому, що різні міжнародні організації та регулятори використовують різні підходи до класифікації: Регламент ЄС MiCA [2] виділяє три категорії токенів, FATF [3] оперує поняттям «віртуальний актив», CARF ОЕСР [4] вводить поняття «визначений криптоактив» (Relevant Crypto-Asset), а ООН у

своєму Toolkit [5] пропонує функціональний підхід до класифікації. Відсутність єдиної таксономії перешкоджає послідовному податковому аналізу та створює ризики регуляторного арбітражу [6; 7].

Аналогічна проблема існує й щодо класифікації операцій: CARF визначає лише три типи звітних транзакцій [4], тоді як реальний спектр операцій з криптоактивами значно ширший і включає DeFi-операції, NFT-транзакції, операції зберігання та кастодії, безоплатні передачі, тощо [6; 8; 9]. Для забезпечення повноти податкового аналізу необхідна всеохоплююча класифікація, що покриває повний життєвий цикл криптоактивів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання класифікації криптоактивів для регуляторних та податкових цілей активно досліджуються в сучасних наукових дослідженнях. Колективом авторів: Ankenbrand T., Bieri D., Cortivo R., Hoehener J., Hardjono T. запропоновано комплексну таксономію криптоактивів, засновану на функціональних та технологічних критеріях, підкреслюючи необхідність послідовної категоризації для різних правових доменів [10]. Вчені Catalini, C. та Gans, J.S. пояснили, як блокчейн змінює витрати на верифікацію та мережеву взаємодію, що підтримує функціонально-орієнтовані таксономії [11]. Davidson S. та співавтори [12] аналізують блокчейн як інституціональну технологію, виділяючи права управління та мережеві ефекти як податково-релевантні характеристики.

У дослідженні присвяченій юридичній перспективі Finck [13] визначає взаємодію між правом ЄС та розподіленими реєстрами, підкреслюючи, що класифікація токенів повинна бути інтероперабельною з режимами захисту споживачів, конфіденційності та фінансових ринків. Автор Zetzsche та ін. [14] аналізують залишкові прогалини MiCA, зокрема для DeFi, стейкінгу та кастодії. Arner, Barberis та Buckley [15] пояснюють еволюцію технологічно нейтральних прав та регуляторних інструментів поряд з програмованими фінансами. У сфері оподаткування Parsons [6] з IBFD запропонував основи глобально-координованого принципу до оподаткування криптоактивних транзакцій, систематизувавши підходи до ПДВ та податку на прибуток для різних видів діяльності. Автор Misra [8] розробив комплексний посібник з податкової політики для криптоактивів, що охоплює весь спектр операцій. Sutherland [16] аргументував, що винагороди за блоки не повинні розглядатися як негайний дохід, а оподатковуватися при вибутті. В своєму дослідженні Christians [17] концептуалізувала протокольне фінансування як «податкоподібне» у криптосистемах. Oei та Ring [18] зв'язали криптозвітність, мобільність даних та міжнародне співробітництво з практичним адмініструванням будь-якої класифікації.

Marian [19] сформулював ранню концепцію криптовалют як потенційних «супер-податкових гаваней», що підкреслило проблеми правозастосування та інформаційних асиметрій. Автори Avi-Yonah та Salaimi [20] запропонували рамку оподаткування криптовалют на основі їх життєвого циклу. ОЕСР [7] та МВФ [9] здійснили комплексні огляди податкових підходів різних юрисдикцій, виявивши стійкі прогалини для DeFi, стейкінгу та airdrops.

Разом з тим, існуючі дослідження, як правило, зосереджуються або на класифікації активів, або на аналізі окремих видів операцій. Системний інструмент, що з'являє повний спектр криптоактивів із повним спектром операцій у єдиній аналітичній структурі, в літературі не представлений. Саме цю прогалину покликана заповнити дана стаття.

Метою статті є: розробка комплексної багаторівневої класифікації криптоактивів на основі синтезу міжнародних регуляторних рамок; побудова всеохоплюючої класифікації операцій з криптоактивами, що покриває їхній повний життєвий цикл; формулювання концепції матриці відповідності «вид криптоактиву × тип операції» як аналітичного інструменту для системного податкового аналізу.

Методи дослідження. У дослідженні використовуються порівняльний аналіз нормативно-правових баз шести основних міжнародних механізмів (MiCA, FATF, CARF, МВФ, МСФЗ, Інструментарій ООН), структурна систематизація на основі економічної функції, прав власності, визначення вартості та нормативно-правового статусу, а також матричне моделювання для визначення перетину активів і транзакцій.

Виклад основного матеріалу дослідження. *Класифікація видів криптоактивів: методологічні засади.* Побудова класифікації криптоактивів базується на синтезі підходів, представлених у ключових міжнародних документах. Регламент MiCA [2] визначає три основні категорії: токени електронних грошей (EMT), токени, забезпечені активами (ART), та інші криптоактиви (“catch-all” категорія, що включає утилітарні токени). FATF [3] використовує широке поняття «віртуальний актив» (VA) – цифрове представлення вартості, яке може використовуватися для платежів, інвестицій або передачі вартості. CARF [4] оперує терміном «визначений криптоактив» (Relevant Crypto-Asset), виключаючи CBDC та певні електронні гроші зі сфери звітності. Рішення Комітету з інтерпретацій МСФЗ [21] класифікує криптовалюти як нематеріальні активи (IAS 38) або запаси (IAS 2), відмовляючи їм у статусі грошових коштів чи фінансових активів. Toolkit ООН [5] та робочі документи МВФ [9] пропонують функціональний підхід, що враховує економічну суть активу.

На основі синтезу зазначених підходів розроблено багаторівневу класифікацію, яка враховує чотири ключові критерії: (а) економічну функцію активу; (б) права та зобов'язання власника; (в) спосіб деривації вартості; (г) регуляторний статус. Класифікація включає сім основних категорій, кожна з яких поділяється на підкатегорії (таблиця 1).

Наведена класифікація вирізняється серед існуючих підходів за кількома параметрами. По-перше, вона є багаторівневою: 7 категорій верхнього рівня деталізуються у 30+ підкатегорій. По-друге, вона є мультикритеріальною: кожна категорія визначається за чотирма критеріями одночасно. По-третє, вона є регуляторно маркованою: кожна підкатегорія прив'язана до конкретних регуляторних рамок. Такий підхід дозволяє використовувати класифікацію як «вісь Y» матриці відповідності [1; 10].

Класифікація операцій з криптоактивами. Другою «віссю» матриці є класифікація операцій. Для цілей CARF [4] звітними є три типи транзакцій: обмін

Таблиця 1

Класифікація видів криптоактивів

Код	Категорія / підкатегорія	Ключова характеристика	Регуляторний статус / джерело
1.	Платіжні токени		
1.1	Традиційні криптовалюти (BTC, LTC)	Засіб обміну, децентралізовані, без забезпечення	HMA за IAS 38 [21]; VA за FATF [3]
1.2.1	EMT-стейблкоїни (USDC, USDT)	Прив'язка до 1 фіатної валюти	MiCA Розділ IV [2]; SEMP за CARF [4]
1.2.2	ART-стейблкоїни (PAX, DAI)	Прив'язка до кількох активів	MiCA Розділ III [2]; CARF [4]
1.2.3	Алгоритмічні стейблкоїни	Стабільність через алгоритм	Підвищений ризик депегу [9]
1.3	CBDC	Цифрова фіатна валюта центрального банку	Виключені з MiCA [2] та CARF [4]
1.4	AEC (XMR, ZEC)	Підвищена анонімність	Фактор ризику ML/TF за FATF [3]
2.1	Пайові токени	Частка у власності, дивіденди	Аналог акцій; UN Toolkit [5]
2.2	Боргові токени	Боргове зобов'язання	IFRS 9 [21]; аналог облігацій
2.3	Гібридні токени	Комбінація функцій	Множинність режимів [6; 10]
2.4	Деривативні токени	Похідна від базового активу	CARF поширюється на деривативи [4]
2.5	Токенізовані ФІ	Традиційний ФІ на блокчейні	Виключені з MiCA (MiFID II) [2]
3.	Утилітарні токени		
3.1	Токени доступу до платформи	Доступ до платформи/послуг	MiCA «інші криптоактиви» [2]
3.2	Ваучерні токени	Передплата за товари/послуги	IFRS 15 [21]; MiCA [2]
3.3	Токени компонентів продукту	Невід'ємна частина продукту	Функціональна класифікація [10]
3.4	Токени управління	Право голосу в протоколі/DAO	Часто гібридні [6; 8]
4.	NFT		
4.1	Колекційні / художні NFT	Унікальний цифровий актив	Виключення MiCA за умовою [2]
4.2	Ігрові NFT	Віртуальні ігрові об'єкти	CARF охоплює NFT [4]
4.3	Real-world asset NFT (фізичні активи)	Права на фізичні активи	Можливе регулювання як ЦП [14]
4.4	Фракціоновані NFT	Частка в NFT	Підпадають під MiCA [2]
5.	DeFi Токени		
5.1	LP-токени (ліквідності)	Частка в пулі ліквідності DEX	Прогалина MiCA [14]
5.2	Wrapped-токени	Міжблокчейн-представлення 1:1	CARF: окрема операція [4]
5.3	Reward / Yield токени (винагорода / прибуток)	Винагорода за DeFi-участь	Дохідна класифікація [8; 9]
5.4	Синтетичні токени	Відтворення вартості активу	Аналог деривативів [6; 14]
5.5	Collateral tokens (Токени застави)	Застава у DeFi-кредитуванні	Надмірне забезпечення [8]
6.	Забезпечені активами		
6.1	Викупні токени (PAXG)	Право на викуп базового активу	ART за MiCA [2]; CARF [4]
6.2	Невикупні	Експозиція без права викупу	Функціональний підхід [5; 10]
7.	Інші		
7.1	ICO/ITO/IDO токени	Механізм первинної емісії	VASP-діяльність за FATF [3]
7.2	DAO-токени	Участь в управлінні DAO	Governance + інвестиційна цінність [8]
7.3	Мем-токени (DOGE, SHIB)	Спекулятивний/культурний попит	VA за FATF [3]; CARF [4]
7.4	Soulbound Tokens (SBT)	Непередаємий токен ідентичності	Обмежений спектр операцій [10]

Джерело: складено автором на основі [2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10; 21]

криптоактивів на фіатну валюту, обмін криптоактивів на інші криптоактиви та перекази криптоактивів (включаючи звітні роздрібні платіжні операції). Однак реальний спектр операцій значно ширший. MiCA [2] регулює послуги зберігання, торгівлі, консультування, розміщення та управління портфелем. FATF [3] охоплює обмін, переказ, зберігання та участь у фінансових послугах ICO. Toolkit ООН [5] та робочі документи МВФ [9] аналізують майнінг, стейкінг, DeFi-операції, NFT-транзакції та безоплатні передачі. На основі синтезу зазначених джерел побудовано комплексну класифікацію, що охоплює повний життєвий цикл криптоактивів – від створення до припинення існування. Класифікація включає 11 груп операцій, кожна з яких поділяється на конкретні підвиди. Зведені характеристики наведено у таблиці 2.

Представлена класифікація охоплює 50+ видів операцій, згрупованих у 11 основних категорій. Вона покриває повний життєвий цикл криптоактивів та включає операції, які виходять за межі звітних транзакцій CARF, але є податково релевантними з точки зору ПДВ, податку на прибуток та ПДФО [1; 6; 7].

Матриця відповідності: концепція та аналітичний потенціал. Матриця відповідності «вид криптоактиву × тип операції» є аналітичним інструментом, що формується на перетині двох класифікацій, описаних вище. Її концепція ґрунтується на тому, що не всі операції є застосовними до всіх видів криптоактивів, а ступінь застосовності варіюється від повної (операція є природною та типовою для даного активу) до часткової або умовної (застосовність залежить від конкретного активу, юрисдикції або технологічної реалізації)

Таблиця 2

Класифікація операцій з криптоактивами

Група / вид операції	Характер операції	Статус за CARF / MiCA / FATF
I. Створення та емісія		
Майнінг (PoW)	Верифікація транзакцій з винагородою	Дохід при отриманні [7; 9]
Стейкінг / Форжинг (PoS)	Валідація з блокуванням активів	Категорія переказу за CARF [4]
ICO / ITO / IDO / IEO	Первинне розміщення токенів	VASP-діяльність за FATF [3]
Airdrop (Безоплатний розподіл токенів)	Безоплатний розподіл токенів	Вхідний переказ за CARF [4]
Хард-форк	Створення нового ланцюга/токена	Подія отримання активу [7; 8]
Мінтинг	Створення нового токена (зокрема NFT)	Створення активу [5; 8]
II. Обмінні операції		
Crypto-to-Fiat	Продаж/купівля за фіатну валюту	Звітна транзакція CARF [4]
Crypto-to-Crypto	Обмін одного криптоактиву на інший	Звітна транзакція CARF [4]
Оплата товарів/послуг	Криптоактив як засіб платежу	Приріст/збиток капіталу для платника [7]
ATM / OTC	Обмін через банкомати або позабіржово	RCASP за CARF [4]; VASP за FATF [3]
III. Перекази		
Wallet-to-Wallet	Переміщення між адресами	Звітний переказ за CARF [4]
P2P-переказ	Прямий переказ без посередника	Ризик AML/CFT за FATF [3]
Транскордонний	Переказ між юрисдикціями	“Travel rule” FATF Rec. 16 [3]
Роздрібний платіжний	Оплата продавцю через RCASP	Звітна операція CARF [4]
IV. Зберігання та кастодія		
Hot / Cold wallet	Зберігання з / без інтернет-доступу	Інфраструктурна операція [2]
Кастодіальне зберігання	Зберігання від імені клієнтів	Послуга класу 2 за MiCA [2]
V. DeFi-операції		
Lending / Borrowing (Кредитування/Запозичення)	Позика / запозичення через протоколи	Надмірне забезпечення [8; 9]
Надання ліквідності	Внесення активів у пул DEX	LP-токени як дохід [6; 8]
Yield Farming (Дохідний фармінг)	Переміщення між протоколами	Максимізація дохідності [8]
Flash Loans / Ліквідація	Миттєві позики; примусовий продаж	Специфічні DeFi-інструменти [14]
Wrapping / Bridging Обгортання / Міжмережеве з'єднання	Крос-чейн конвертація	Окрема подія за CARF [4]
VI. Інвестиційні та торговельні		
Біржова торгівля	Купівля/продаж на CEX/DEX	Послуга класу 3 за MiCA [2]
Деривативи	Ф'ючерси, опціони, свопи	Фізичне постачання CARF [4]
Портфель / Ордери / Розміщення	Професійне управління	Послуги класу 1 за MiCA [2]
VII. Платіжні та розрахункові		
Оплата криптовалютою	Придбання товару/послуги	Подвійна подія: вибуття + дохід [7]
Зарплата в криптоактивах	Виплата винагороди	Дохід від трудової діяльності [5; 9]
Грошові перекази (Remittances)	Міжнародні перекази через крипто	P2P-ринок для переказів [3; 8]
VIII. Безоплатні операції		
Дарування / Благодійність / Спадкування	Безоплатна передача	Юрисдикційна специфіка [5; 7]
IX. Специфічні операції з NFT		
Мінтинг / Торгівля / Роялті / Розділення / Спалювання NFT	Повний цикл NFT	CARF охоплює NFT [4]; ПДВ невизначений [6; 22]
X. Комплаєнсні операції		
KYC / Звітність / “Travel Rule”	Регуляторні процедури	FATF Rec. 16 [3]; CARF [4]; MiCA [2]
XI. Інші операції		
Спалювання / Голосування / Делегування / Конфісування / Консультування	Управління, правозастосування	MiCA послуга класу 1 [2]; FATF [3]

Джерело: складено автором на основі [2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 14; 22]

та до нульової (операція не є релевантною для даного типу активу) [1; 6].

Матриця будується за таким принципом: рядки відповідають 30+ підкатегоріям криптоактивів (від традиційних криптовалют до SBT); стовпці відповідають 50+ видам операцій (згрупованим у 11 категорій); кожна клітинка позначається одним із трьох символів: «✓» (операція повністю застосовна), «○» (операція частково або умовно застосовна) або порожня (опе-

рація не застосовна). Така структура дозволяє візуалізувати «операційний профіль» кожного виду криптоактиву – тобто повний спектр операцій, у яких даний актив може брати участь [8; 10].

Аналітичний потенціал матриці реалізується через кілька напрямів. По-перше, вона дозволяє ідентифікувати «операційну щільність»: кількість застосовних операцій для кожного виду активу. Традиційні криптовалюти (Bitcoin, Litecoin) мають максимальну опе-

раційну щільність – вони є застосовними практично до всіх типів операцій: від майнінгу та стейкінгу до DeFi, платежів, дарування та конфіскації [7; 8]. На протилежному полюсі знаходяться Soulbound Tokens (SBT), які за визначенням не можуть бути передані, продані або використані у більшості фінансових операцій, – їхній операційний профіль обмежується мінтингом, зберіганням та airdrop [10]. По-друге, матриця виявляє зони регуляторної невизначеності – клітинки з позначкою «○». Наприклад, стейкінг для EMT-стейблкоїнів є умовно застосовним: технічно окремі стейблкоїни можуть брати участь у стейкінг-подібних механізмах, однак це не є їхньою типовою функцією, а регуляторний статус такої операції залишається невизначеним [2; 9]. Аналогічно, торгівля деривативами для governance-токенів є умовно застосовною: деякі governance-токени торгуються на деривативних платформах, але їхня основна функція – управління, а не інвестиції [6; 14]. По-третє, матриця дозволяє виявити «білі плями» – комбінації актив–операція, де податковий режим взагалі не визначений жодним із існуючих міжнародних документів. Зокрема, DeFi-операції (yield farming, flash loans, ліквідації) для більшості видів токенів цінних паперів перебувають у такій зоні: MiCA не охоплює DeFi-протоколи повною мірою [14], CARF не деталізує ці операції [4], а FATF лише зазначає необхідність подальшого вивчення [3]. У таблиці 3 наведено фрагмент матриці відповідності (вибрані активи та операції).

Податкові імплікації матриці відповідності. Матриця відповідності набуває особливого значення у контексті оподаткування. Кожна клітинка з позначкою «✓» або «○» потенційно відповідає оподатковуваний події, яка потребує визначення: (а) чи виникає об'єкт ПДВ [6; 22; 23]; (б) чи визнається дохід для цілей податку на прибуток або ПДФО [7; 9; 20]; (в) який момент визнання (timing) та яка база оцінювання (valuation) [1; 8]; (г) чи підлягає операція звітності за CARF [4] або travel rule за FATF [3].

Рішення ЄСПЛ у справі Skatteverket v. David Hedqvist [22] встановило, що обмін фіатної валюти на Bitcoin є звільненим від ПДВ як фінансова послуга. Однак це рішення стосується лише обмінних операцій

із криптовалютами – стовпець «Crypto→Fiat» у матриці. Для інших комбінацій (наприклад, мінтинг NFT, стейкінг, yield farming) ПДВ-режим залишається невизначеним у більшості юрисдикцій [6; 23]. В дослідженнях De la Feria [23] та Kofler [24] сформовано ґрунтовну основу для аналізу ПДВ, однак специфічні питання DeFi та NFT потребують додаткового дослідження [22].

В контексті прибуткового оподаткування, матриця дозволяє ідентифікувати ключові відмінності. Для операцій зі стовпця «Майнінг» та «Стейкінг» постає питання, чи є отримана винагорода доходом у момент отримання (як стверджує більшість податкових адміністрацій) або при вибутті (як аргументує Sutherland [16]). Для стовпця «Airdrop» – чи є безоплатно отримані токени оподатковуваним доходом за ринковою вартістю при отриманні [7; 8; 20]. Для DeFi-стовпців (Lending, Liquidity, Yield Farming) – як кваліфікувати доходи від автоматизованих протоколів, де відсутній контрагент у традиційному розумінні [9; 14; 17].

Таким чином, повна матриця відповідності (30+ рядків × 50+ стовпців) генерує понад 1500 потенційних комбінацій «актив–операція», кожна з яких може вимагати окремого податкового аналізу. Саме ця масштабність підкреслює необхідність систематичного підходу замість “ad hoc” рішень для окремих випадків [1; 6; 8].

Висновки. На підставі проведеного дослідження сформульовано такі висновки: 1) Розроблена комплексна багаторівнева класифікація криптоактивів, що включає 7 основних категорій та 30+ підкатегорій, побудована на синтезі підходів MiCA, FATF, CARF, IMF, IFRS та Toolkit ООН. Класифікація базується на чотирьох критеріях: економічна функція, права власника, спосіб деривації вартості та регуляторний статус. Кожна підкатегорія маркована відповідним регуляторним статусом, що забезпечує «стикування» таксономії з конкретними правовими нормами. 2) Побудована всеохоплююча класифікація операцій з криптоактивами, що включає 11 груп та 50+ видів, покриваючи повний життєвий цикл активу – від створення (майнінг, мінтинг, ICO) через обіг (обмін, перекази, DeFi, торгівля) до припинення існування (спалювання) та правозастосування (конфіскація). Класифікація значно переви-

Таблиця 3

Фрагмент матриці відповідності (вибіркові активи та операції)

Вид криптоактиву	Майнінг	Стейкінг	C→Fiat	C→C	Кредитування	Ліквідність	NFT-мінт	Голосування	Конфіскація
BTC	✓	✓	✓	✓	✓	✓	–	○	✓
EMT (USDC)	–	–	✓	✓	✓	✓	–	–	✓
CBDC	–	–	✓	–	–	–	–	–	✓
Equity token	–	–	✓	✓	○	–	–	✓	✓
Governance (UNI)	–	–	✓	✓	✓	✓	–	✓	✓
Колекційні NFT	–	–	✓	✓	○	–	✓	–	✓
LP-токен	–	–	✓	✓	✓	✓	–	–	✓
SBT	–	–	–	–	–	–	–	–	–

Примітка: «✓» – повністю застосовна; «○» – частково/умовно; «–» – не застосовна. Як видно з фрагмента (таблиця 3), операційні профілі різних криптоактивів суттєво відрізняються. Bitcoin є «універсальним» активом із максимальною операційною щільністю. CBDC, навпаки, мають вкрай обмежений профіль: вони призначені для платежів та переказів, але не беруть участі у DeFi, обміні на інші криптоактиви або управлінні протоколами [2; 4]. SBT є крайнім випадком – їхня непередаваність виключає більшість операцій [10]. Governance-токени демонструють гібридний профіль: вони активно використовуються в DeFi та торгівлі, але їхня ключова функція – голосування – є унікальною серед фінансових інструментів [6; 8].

Джерело: складено автором на основі повної матриці відповідності [1–10]

щуче обсяг звітних транзакцій за CARF, забезпечуючи повноту аналізу для цілей ПДВ, податку на прибуток та ПДФО. 3) Обґрунтовано концепцію матриці відповідності «вид криптоактиву × тип операції» як мінімальної необхідної структури для системного податкового аналізу. Матриця забезпечує: ідентифікацію «операційного профілю» кожного виду криптоактиву; виявлення зон регуляторної невизначеності («○»-позначки); виявлення «білих плям» у міжнародному регулюванні; кількісну оцінку масштабу податкових викликів (понад 1500 комбінацій «актив–операція»). 4) Аналіз матриці продемонстрував суттєві відмінності між операційними профілями різних криптоактивів. Традиційні криптовалюти мають максимальну «операційну щільність», тоді як CBDC, токенизовані фінансові

інструменти та SBT – значно обмежену. Ці відмінності безпосередньо впливають на податкові наслідки: актив із ширшим операційним профілем створює більше потенційних оподатковуваних подій та потребує ширшого спектру податкових правил.

Матриця відповідності є відправною точкою для подальшого дослідження – побудови повноцінної «податкової матриці», де кожна клітинка отримує конкретний податковий режим (ПДВ, податок на прибуток, ПДФО, звітність CARF) для конкретної юрисдикції. Такий поетапний підхід – від класифікації до матриці відповідності, від матриці відповідності до податкової матриці – є найбільш методологічно обґрунтованим шляхом до формування узгодженої міжнародної податкової політики щодо цифрових активів.

Бібліографічний список:

1. Chyzykyov V. Defining the Digital Asset Market and Its Tax Implications. *Український економічний часопис*. 2025. Vol. 10. P. 132–135. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8273/2025-10-20>
2. Regulation (EU) 2023/1114 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2023 on markets in crypto-assets (MiCA). *Official Journal of the European Union*, L 150, 9.6.2023.
3. Updated Guidance for a Risk-Based Approach to Virtual Assets and Virtual Asset Service Providers. Paris: FATF, 2021.
4. Crypto-Asset Reporting Framework and Amendments to the Common Reporting Standard (CARF). Paris: OECD Publishing, 2022.
5. Toolkit for the Evaluation of Crypto Tax Risks. New York: United Nations, 2025.
6. Parsons S. Taxing Crypto-Asset Transactions: Foundations for a Globally Coordinated Approach. IBFD, 2023.
7. Taxing Virtual Currencies: An Overview of Tax Treatments and Emerging Tax Policy Issues. Paris: OECD Publishing, 2020.
8. Misra A. Tax Policy Handbook for Crypto Assets. arXiv preprint arXiv:2403.2024. № 15074. DOI: <https://doi.org/10.48550/arXiv.2403.15074>
9. Taxing Cryptocurrencies. Working Paper WP/23/144. Washington, DC: International Monetary Fund, 2023.
10. Ankenbrand T., Bieri D., Cortivo R., Hoehener J., Hardjono T. Proposal for a Comprehensive (Crypto) Asset Taxonomy. arXiv preprint arXiv:2007.2020. № 11877. DOI: <https://doi.org/10.48550/arXiv.2007.11877>
11. Catalini C., Gans J.S. Some Simple Economics of the Blockchain. *NBER Working Paper*. 2016, rev. 2019. № 22952. DOI: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2874598>
12. Davidson S., De Filippi P., Potts J. Economics of Blockchain. *SSRN Working Paper*. 2016. DOI: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2744751>
13. Finck M. Blockchain Regulation and Governance in Europe. *Cambridge University Press*. 2019. DOI: <https://doi.org/10.1017/9781108609708>
14. Zetzsche D.A., Arner D.W., Buckley R.P. Decentralized Finance (DeFi). *Journal of Financial Regulation*. 2020. Vol. 6. P. 172–203. DOI: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3539194>
15. Arner D.W., Barberis J., Buckley R.P. FinTech, RegTech, and the Reconceptualization of Financial Regulation. *Northwestern Journal of International Law & Business*. 2017. Vol. 37, № 3. P. 371. URL: <https://scholarlycommons.law.northwestern.edu/njilb/vol37/iss3/2>
16. Sutherland A. Cryptocurrency Economics and the Taxation of Block Rewards. *Tax Notes Federal*. 2019. 165 Tax Notes 749 & 953. URL: <https://ssrn.com/abstract=3466796>
17. Christians A. Tax Cryptographia: Exploring the Fiscal Design of Cryptocurrencies. *McGill Law Journal*. 2019. Vol. 64, № 4. P. 683–706.
18. Oei S-Y., Ring D.M. When Data Comes Home: Next Steps in International Taxation's Information Revolution. *McGill Law Journal*. 2019. Vol. 64, № 4. URL: https://scholarship.law.duke.edu/faculty_scholarship/4232
19. Marian O. Are Cryptocurrencies “Super” Tax Havens? *Michigan Law Review First Impressions*. 2013. Vol. 112, P. 38. URL: https://repository.law.umich.edu/mlr_fi/vol112/iss1/2
20. Avi-Yonah R.S., Salami M. A New Framework for Taxing Cryptocurrencies. *The Tax Lawyer*. 2023. Vol. 77, № 1. P. 3–76. URL: <https://repository.law.umich.edu/facarticles/2931>
21. *Holdings of Cryptocurrencies – Agenda Decision*. London: IFRS Foundation, 2019.
22. Haddad Amari Z. The Legal Challenges of VAT on Bitcoin and NFTs in Light of EU Jurisprudence. *ResearchGate preprint*. 2025.
23. De la Feria R. EU VAT Principles as Interpretative Aids to EU VAT Rules. In: *Recent VAT Case Law of the CJEU*. Linde, 2015.
24. Kofler, G., Sinnig, J. Equalization Taxes and the EU's ‘Digital Services Tax’. *Intertax*. 2019. № 47 (2), P. 176–200. DOI: <https://doi.org/10.54648/taxi2019017>
25. *Step-by-Step Guide: Understanding and Implementing the Crypto-Asset Reporting Framework*. Paris: OECD Publishing, 2023.
26. Markets in Crypto-Assets Regulation (MiCA): A Comprehensive Guide for CASPs. KPMG, 2025.
27. 2025 Targeted Update on Virtual Assets and Virtual Asset Service Providers. Paris: FATF, 2025.
28. Alarcón Díaz L. The VAT Treatment of NFTs in the European Union. *International VAT Monitor (IBFD)*. 2023.
29. Budak T., Yılmaz G. Taxation of Virtual/Crypto Assets/Currencies. *Sosyoekonomi*. 2022. Vol. 30(52). P. 37–54. DOI: <https://doi.org/10.17233/sosyoekonomi.2022.02.03>

References:

1. Chyzykyov V. (2025) *Defining the Digital Asset Market and Its Tax Implications*. *Ukrainskyi ekonomichnyi chasopys*, vol. 10, pp. 132–135. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8273/2025-10-20>
2. Regulation (EU) 2023/1114 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2023 on markets in crypto-assets (MiCA). *Official Journal of the European Union*, L 150, 9.6.2023.
3. FATF (2021) *Updated Guidance for a Risk-Based Approach to Virtual Assets and Virtual Asset Service Providers*. Paris: FATF.
4. OECD (2022) *Crypto-Asset Reporting Framework and Amendments to the Common Reporting Standard (CARF)*. Paris: OECD Publishing.
5. United Nations (2025) *Toolkit for the Evaluation of Crypto Tax Risks*. New York: United Nations.
6. Parsons S. (2023) *Taxing Crypto-Asset Transactions: Foundations for a Globally Coordinated Approach*. IBFD, February 2023.
7. OECD (2020) *Taxing Virtual Currencies: An Overview of Tax Treatments and Emerging Tax Policy Issues*. Paris: OECD Publishing.
8. Misra A. (2024) *Tax Policy Handbook for Crypto Assets*. arXiv preprint arXiv:2403.15074. DOI: <https://doi.org/10.48550/arXiv.2403.15074>
9. IMF (2023) *Taxing Cryptocurrencies*. Working Paper WP/23/144. Washington, DC: International Monetary Fund.
10. Ankenbrand T., Bieri D., Cortivo R., Hoehener J., Hardjono T. (2020) *Proposal for a Comprehensive (Crypto) Asset Taxonomy*. arXiv preprint arXiv:2007.11877. DOI: <https://doi.org/10.48550/arXiv.2007.11877>
11. Catalini C., Gans J.S. (2016, rev. 2019) *Some Simple Economics of the Blockchain*. NBER Working Paper No. 22952. DOI: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2874598>
12. Davidson S., De Filippi P., Potts J. (2016) *Economics of Blockchain*. SSRN Working Paper. DOI: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2744751>
13. Finck M. (2019) *Blockchain Regulation and Governance in Europe*. Cambridge University Press. DOI: <https://doi.org/10.1017/9781108609708>
14. Zetzsche D.A., Arner D.W., Buckley R.P. (2020) *Decentralized Finance (DeFi)*. *Journal of Financial Regulation*, vol. 6, pp. 172–203. DOI: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3539194>
15. Arner D.W., Barberis J., Buckley R.P. (2017) *FinTech, RegTech, and the Reconceptualization of Financial Regulation*. *Northwestern Journal of International Law & Business*, vol. 37, no. 3, p. 371. Available at: <https://scholarlycommons.law.northwestern.edu/njilb/vol37/iss3/2>
16. Sutherland A. (2019) *Cryptocurrency Economics and the Taxation of Block Rewards*. *Tax Notes Federal*, 165 Tax Notes 749 & 953. Available at: <https://ssrn.com/abstract=3466796>
17. Christians A. (2019) *Tax Cryptographia: Exploring the Fiscal Design of Cryptocurrencies*. *McGill Law Journal*, vol. 64, no. 4, pp. 683–706.
18. Oei S-Y., Ring D.M. (2019) *When Data Comes Home: Next Steps in International Taxation's Information Revolution*. *McGill Law Journal*, vol. 64, no. 4. Available at: https://scholarship.law.duke.edu/faculty_scholarship/4232
19. Marian O. (2013) *Are Cryptocurrencies "Super" Tax Havens?* *Michigan Law Review First Impressions*, vol. 112, p. 38. Available at: https://repository.law.umich.edu/mlr_fi/vol112/iss1/2
20. Avi-Yonah R.S., Salaimi M. (2023) *A New Framework for Taxing Cryptocurrencies*. *The Tax Lawyer*, no. 77 (1), pp. 3–76. Available at: <https://repository.law.umich.edu/facarticles/2931>
21. IFRS Interpretations Committee (2019) *Holdings of Cryptocurrencies – Agenda Decision*. London: IFRS Foundation.
22. Haddad Amari Z. (2025) *The Legal Challenges of VAT on Bitcoin and NFTs in Light of EU Jurisprudence*. ResearchGate preprint.
23. De la Feria R. (2015) *EU VAT Principles as Interpretative Aids to EU VAT Rules*. In: *Recent VAT Case Law of the CJEU*. Linde.
24. Kofler, G., Sinnig, J. (2019). *Equalization Taxes and the EU's 'Digital Services Tax'*. *Intertax*, no. 47 (2), pp. 176–200. DOI: <https://doi.org/10.54648/taxi2019017>
25. OECD (2023) *Step-by-Step Guide: Understanding and Implementing the Crypto-Asset Reporting Framework*. Paris: OECD Publishing.
26. KPMG (2025) *Markets in Crypto-Assets Regulation (MiCA): A Comprehensive Guide for CASPs*.
27. FATF (2025) *2025 Targeted Update on Virtual Assets and Virtual Asset Service Providers*. Paris: FATF.
28. Alarcón Díaz L. (2023) *The VAT Treatment of NFTs in the European Union*. *International VAT Monitor (IBFD)*.
29. Budak T., Yılmaz G. (2022) *Taxation of Virtual/Crypto Assets/Currencies*. *Sosyoekonomi*, vol. 30 (52), pp. 37–54. DOI: <https://doi.org/10.17233/sosyoekonomi.2022.02.03>

Дата надходження статті: 31.03.2026

Дата прийняття статті: 21.04.2026

Дата публікації статті: 19.06.2026